

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.011.3–051:373.035

В. І. Бабич

ПОШУК ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ

У теперішній час все більше уваги освітяни приділяють змісту шкільної освіти. Це пов'язано з багатьма чинниками, серед яких чи не найголовніше місце займає прагнення України відповідати рівню Європейської освіти, почанаючи з загальноосвітніх навчальних закладів і закінчуючи підготовкою спеціалістів у ВНЗ та навіть науковців. Все це в тій чи іншій мірі спонукає відповідних фахівців до перегляду змісту базової шкільної освіти, що відображається як у появі нових шкільних предметів, так і в корекції та розширенні змісту вже закорієних дисциплін загальноосвітніх навчальних закладів.

Вітчизняний вчений С. Гончаренко, розмірковуючи над базовим змістом шкільної освіти і його гуманітаризацією, вбачає в ньому, перш за все, потрібний і достатній мінімум змісту, засвоївши який молодь повинна: вміти пристосовуватися до навколишнього природного й соціального середовища в міру становлення своєї самостійності; бути готовою до виконання основних, спільних для всіх громадян соціальних функцій, до доступної їй за рівнем і формою безперервної освіти [1, с. 18]. На думку вченого, базовий зміст освіти, на рівні його кінцевого мінімуму, має забезпечити виховання певних якостей індивіда: мистецтва пізнавати й мислити; мистецтва спілкування й мови; мистецтва практики розумних рук; інтересу до посильного осмислення й перетворення дійсності; готовність до морального співжиття; готовність естетично сприймати дійсність; вміння берегти здоров'я власне й навколишніх; вміння проводити дозвілля; вміння рефлексувати й самореалізуватися [1, с. 18]. По суті, вчений наголошує на необхідності побудови такого базового змісту шкільної освіти який би передбачав підготовку дитини до дорослого повноцінного життя з його складностями та шороховатостями, сприяти як найповнішій реалізації себе у суспільстві, а все це, на наш погляд, є важливими складовими компонентами соціального здоров'я особистості.

Робота виконана за планом НДР Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мета статті полягає у визначенні найбільш суттєвих проблем загальноосвітніх навчальних закладаів у контексті виховання соціально

здорових підлітків, а також пошуку шляхів їх вирішенні в світлі тврансформації окремих аспектів системи.

На наше переконання, вирішуючи завдання формування соціального здоров'я сучасної молоді в межах загальноосвітніх навчальних закладів, потрібно не тільки використання потенціалу навчальних дисциплін, передбачених Типовими навчальними планами для середньої школи, а й виправлення окремих недоліків самої системи середньої освіти (про що йшлося раніше), що у кінцевому рахунку дозволяло б зберігати та навіть примножувати здоров'я підростаючого покоління, сприяла б підвищенню та реалізації їх творчого потенціалу як в межах школи так і у дорослому житті. В даній статті ми розглянемо тільки деякі аспекти перебудови системи середньої освіти у контексті формування соціального здоров'я особистості учня.

У теперішній час назріла потреба у ґрунтовній перебудові системи загальної освіти. Це стосується різних аспектів навчання та виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, починаючи з укоренілих підходів щодо організації навчального процесу й закінчуючи методами, що забезпечують більш повноцінне формування та навчання кожної особистості. Не зважаючи на те, що останнім часом в Україні пропוגандується ідея «дитиноцентризму» в освітянському просторі (про що вже згадувалось вище), така ідея, на наш погляд, не повною мірою реалізується на практиці, принаймні це наврядчи можливо без суттєвих перебудов, як у свідомості вчителів-практиків, так і на державному рівні (в системі загальної освіти).

Зупиняючись на вищезазначеному більш детально, зазначимо, що переважна більшість вчителів, яких можна вважати нащадками старої «комуністичної» й повністю ідеологізованої педагогіки, не взмозі перебудуватись на новий лад, відповідно якого дитина має бути в центрі уваги, а вчитель лише тією особистістю, яка не заважає їй розвиватись й навпаки спрямовує її енергію в правильне русло. Між тим, ми розуміємо, що змінити свідомість людини, яка пропрацювала в сфері освіти під керівництвом «вождів», які насаждали своє бачення освіти радянських учнів й повністю ігнорували думку інших (в тому числі й педагогів-практиків, які прагнули змінити систему освіти, керуючись здоровим глуздом) вкрай важко й, відверто кажучи, майже не можливо. Однак, це не повинно бути тим бар'єром або чинником, за який потрібно чіплятись, переконуючи себе в тому, що, оскільки змінити ситуацію важко, її взагалі не потрібно намагатись змінювати. Між тим, про ті дії, які, на наш погляд, слід робити у зазначеному контексті, трохи пізніше. Звернемо спочатку увагу на те, що потрібно змінити, з нашої точки зору, у самій системі загальної освіти. Якщо говорити про пропозиції щодо удосконалення усієї системи загальної освіти то, на наше переконання, настав час робити радикальні кроки у зазначеному напрямі (хоча зрозуміло, що робити це потрібно поступово і вкрай обречно). До них відносимо, перш за все, відміну обов'язкових балів (в радянські часи оцінок) за виконання

школярами роботи репродуктивного характеру. Не має сенсу зупинятись на критиці вже десятиріччями існуючої системи оцінювання знань школярів у контексті її негативного впливу на процес формування соціального здоров'я особистості, оскільки майже кожен з дорослих людей, не зважаючи на отриману професію чи посаду, яку він тепер займає, у свій час, перебуваючи у ролі школяра, не раз негативно ставився до цієї системи, особливо в разі якщо з будь яких причин (об'єктивних чи навіть суб'єктивних) не зміг підготуватись до уроку. Й хоча з роками все це частково забувається й дорослі, переживши вищезазначене на практиці й переконавшись, що, не зважаючи на всю шкоду (в тому числі й для психічного здоров'я), яку вони собі нанесли залишилися живі, таким же чином мучать своїх дітей, змушуючи їх при будь яких обставинах виконувати дамашні завдання годинами, переконуючи себе (часто навмисне обмануючи) в правильності такого підходу, наводячи при цьому собі аргумент, що не могли ж педагоги та вчені радянських часів всі одразу помилятися, впроваджуючи цю систему оцінювання.

Отже, не зважаючи на те, що відповідно існуючої до тепер й дещо зміненої (маємо на увазі дванадцяти бальну систему оцінювання) системи оцінювання в загальноосвітніх навчальних закладах є багато недоліків, зупинемось на запропонованій авторській системі, яка передбачає обмеження (або навіть відміну) обов'язкового оцінювання репродуктивної діяльності шклярів, хоча й вона, переконані, обов'язково викликає з боку вчених, чиновників, та педагогів-практиків значно більше критики, в кращому випадку, жвавої дискусії.

Так, якщо говорити про вчителів-практиків, то для більшості з них (особливо тих хто отримував освіту в радянські часи) така система буде як страшне покарання, оскільки, сама система призвила до того, що значний відсоток вчителів використовують оцінку як чинник, який дозволяє певним чином впливати на учня, зокрема його бажання вчити те, що вимагає вчитель (не зважаючи на те, що більшість пропонуємої інформації взагалі не використовується людиною у дорослому житті, важко сприймається учнями й є взагалі непотрібною), як чинник, що певним чином впливає на дисципліну в класі, оскільки якщо вчитель є «авторитарник» то учням відповідно є чого боятись, оскільки в даному випадку він поставить малі бали, а це, у свою чергу, може впливати як на мабутнє дитини, так і на теперішнє (маємо на увазі тортури з боку батьків, які, не розуміючи того знущуються над дитиною, ті батьки, які як правило не досягли бажаного, або взагалі нічого в своєму житті і за рахунок дитини намагаються реалізувати себе в своїх очах та очах знайомих не зважаючи на те, а часто просто не розуміючи, якої шкоди вони наносять психічному здоров'ю власної дитини). В даному контексті оцінка є тією «палицею рятувальницею» для вчителів, які невзможі зацікавити учнів своїм предметом, для вчителів, які не прагнуть, а іноді просто нездатні розвивати та формувати головне в дитині – доброту, любов до людей,

любов до навчання (частіше самостійного пізнання та набуття знань), творчість, здатність використовувати отримані знання у житті тощо.

Звичайно прибічники існуючої на сьогодні системи оцінювання переконанні в тому, що оцінка (бали) є стимулюючим чинником для дитини у навчанні. Але чи правильним є те, що стимулюючим чинником для навчання є оцінка, а не свідоме бажання учня постійного інтелектуального та творчого зростання. Не викликає сумнівів, що навчання лише, або навіть переважно за оцінку не сприяє підвищенню рівня соціального здоров'я учнів в тій мірі, якою вона могла б бути при дещо інших обставинах та вимогах до навчання у школі.

Пропонуючи необов'язкове оцінювання дій учнів на уроці репродуктивного характеру, ми не маємо на увазі взагалі відміну оцінювання діяльності школярів як такої. Мова йде про те, щоб, по-перше, оцінювалась переважно творча діяльність учнів, або взагалі активність на уроці (наприклад, у обговоренні будь чого) й безумовно вона не повинна оцінюватись негативно. Тобто, якщо проявів самоудосконалення та творчого зростання у конкретного школяра не спостерігається він не повинен за це отримати низький бал. Таке явище має бути оцінкою для вчителя власної педагогічної діяльності, який має зрозуміти, що саме цьому конкретному школяреві потрібно приділити особливу увагу. Таким чином, пропонуючи оцінювати творче зростання школярів стає зрозумілим, що вся діяльність на уроці та поза його межами також повинна стати суцільною творчістю, перш за все, з боку педагога, а потім безумовно й з боку самого учня, оскільки, якщо сам навчальний процес є творчим то і діяльність учнів стане такою ж.

Змінення в цілому системи оцінювання діяльності учнів на заняттях та поза його межами в пропонуємому вигляді, на наш погляд, сприятиме підвищенню стану сформованості соціального здоров'я підростаючого покоління, оскільки, по-перше, постійний творчий розвиток сприятиме творчій діяльності й в умовах дорослого життя, особистісному та професійному зростанню, по-друге, в зазначених умовах нового підходу до оцінювання дитина вчиться висловлювати власну думку не боячись, що за її неспівпадіння з вчителем він отримає занижені бали й, таким чином, в особистості виробляється прагнення до самореалізації без старху осудження та здійснення помилок. Цілком переконані, що повага до власної думки (саме повага, а не впевненість в тому, що вона виключно правильна, сумніви і самокритика власної думки в здоровому вигляді завжди має бути присутня), а також до думки інших людей – це те, на що спрямований запропонований нами підхід до оцінювання діяльності учнів в межах загальноосвітніх навчальних закладаів.

Розуміючи, що учень час від часу має моніторувати власний рівень підготовленості з конкретних предметів, особливо тих, які відіграють важливу роль при вступі у ВНЗ, вчитель може здійснювати, назовемо його, наприклад, «інтелектуальний моніторинг» по закінченні певних блоків інформації з конкретного предмету, але відбуватись, на наш погляд, це

повинно не з метою, знов таки, виставляння оцінок, яким можна «тероризувати» дитину, а в контексті допомоги учням систематично відстежувати рівень власного прогресу (чи регресу) у освоєнні знань з дисципліни з метою виявлення прогалин у знаннях, які вкрай потрібні при вступі у ВНЗ тієї чи іншої спеціальності. Дуже важливо при цьому, щоб, *по-перше*, зазначений моніторинг знань відбувався якомога подібніший за формою і змістом до процесу складання іспитів при вступі до вишу або до складання зовнішнього незалежного тестування у школі. *По-друге*, результати інтелектуального моніторингу повинні обговорюватись з кожним *окремим учнем на одинці*, визначаючи при цьому, що вплинуло на результат (позитивний чи негативний) й який шлях, відповідно отриманого результату, обрати надалі з метою досягнення мети, зокрема в контексті оптимального оволодіння сукупністю знань з предмету, які б, у свою чергу, дозволяли б без зайвих труднощів вступити до ВНЗ на бажану спеціальність (відповідно наявних здібностей у особистості), а також допомогали у звичайному житті долати труднощі та максимально реалізовувати себе у суспільстві. Тобто, жодним чином результати моніторингу не мають оголошуватись перед усім класним колективом, як це часто відбувається сьогодні, ігноруючи при цьому самого учня, його психічний стан, його як особистість, його як людину тощо. По-третьє, здійснення моніторингу та розробки стратегії подальших дій у навчанні в тісній взаємодії вчителя та учня (на рівні дружніх взаємовідносин) може відбуватись й частіше встановлених вчителем (за бажанням школяра), що має бути враховано при передбаченні навантаження на вчителя та відповідної оплати його праці.

Таким чином, рівень знань учнів з конкретного предмету вивчається (сумісно учнем і вчителем) не з метою «дрисирювання» школярів, постійно нагадуючи про «нікчемність» тих, хто не встигає за відмінниками (принижуючи при цьому їх, як особистість й занижуючи самооцінку у їх власних очах та очах однокласників), а з метою відстеження рівня їх інтелектуальних змін в динаміці. В контексті виховання соціально здорової особистості це досить виправдано, оскільки в разі встановлення постійного зростання це формує в особистості віру у власні сили, спрямовує її на досягнення успіху в будь чому (позитивному). В свою чергу, наявність погіршення результату буде для учня слугувати сигналом для мобілізації, перебудови стратегії у засвоєнні знань, більш тісній співпраці (в індивідуальній формі) з вчителем тощо.

Наступним і не менш важливим, що, з нашої точки зору, слід змінити у існуючій на сьогодні системі загальної освіти, це чітке розмежування сукупності інформації, яку «нав'язують» теперішнім школярам. Як відомо, з часом, не зважаючи на те, що наш вік є надмірно інформатизованим (що негативно впливає на психічне здоров'я дитини, провокуючи стреси, неврози тощо) нині з певних причин (серед яких напевно бажання окремих особистостей виховати сотні тисяч

Ломоносових) учням пропонується вивчати значно більше інформації, а ніж, наприклад, учням 60-80 років.

У зв'язку з вищезазначеним, більш доцільне, на наш погляд (хоча й розуміємо, що економічно для країни менш вигідно), здійснювати профільне навчання, починаючи вже з сьомого чи навіть шостого класу. Переконані, що й одного-двох років (тобто шостого та сьомого класів навчання) достатньо, щоб дитина та педагоги змогли визначитись, до яких предметів в учня є схильність до яких навпаки антипатія. Звичайно не забуваємо й те, що від вчителя багато в чому залежить чи сподобається дитині його предмет чи навпаки викликає огиду. Раніше ми вже наголошували на існуванні сьогодні вкрай серйозної проблеми, а саме невідповідності певної кількості вчителів звання «педагог», тобто тих «предметників», які власною безпомічністю, злістю на життя і дітей здатні не тільки відвернути від конкретного предмету, але й від усього навчання, духовно та психологічно калічучи дітей, особливо тих, хто чутливо сприймає таке відношення.

В даному випадку ми пропонуємо внести такі зміни, які б дозволяли б учням, якщо вони не мають схильності до таких предметів як хімія, фізика, математика, з сьомого класу не вивчати їх у подальшому (після сьомого класу), зосереджуючи свої сили та можливості для вивчення улюблених дисциплін з перспективою подальшого навчання у інших навчальних закладах. Таким чином, вищеперелічені дисципліни мають вивчатись виключно як профільні, тобто тими учнями, які бажають поглиблено вивчати ту чи іншу дисципліну (з вищеперелічених). Між тим, враховуючи те, що учень не зможе змінити вчителя відповідно предмету, який він хотів би вивчати (особливо в селах де, наприклад, один вчитель хімії чи фізики) він, принаймні, може втекти від «вчителя-герана» до справжнього педагога, можливо навіть якщо предмет, який він викладає, йому й не дуже подобається. Таким чином, хоча дитина й буде навчатись дещо врозріз природнім схильностям, принаймні вона не втратить бажання вчитись та розвиватись.

Такий підхід, на наш погляд, виправданий ще й тим, що в даному випадку, маючи можливість обирати вчителя та, відповідно, поглиблено вивчати цікавий для себе предмет, вже через деякий час буде зрозуміло, хто з вчителів не на своєму місці, оскільки до такого «вчителя» школярі не підуть й він просто залишиться без навантаження. Між тим, навантаження зросте на вчителів, які повністю віддаються педагогічній професії. Таких педагогів слід, звичайно, винагороджувати значно більшою зарплатнею, що й буде слугувати додатковим стимулом до професійного та творчого зростання.

Профільне навчання, починаючи з шостого класу, звичайно має впроваджуватись дуже обережно. Наприклад, такі предмети, як українська мова та література, історія, основи здоров'я, фізична культура, іноземна мова, біологія, географія та інші мають бути обов'язковими для всіх учнів до кінця навчання у школі. На наш погляд, не має сенсу наводити

аргументи щодо переконання у необхідності вивчення зазначених предметів усіма без виключення учнями. Хоча на окремих предметах слід було б зупинити особливу увагу, серед яких є історія, вивчення якої в нашій країні стало справжнім «яблуком розбрату».

Продовжуючи роздуми над питанням перебудови системи середньої освіти, зауважимо на тому, що може викликати дуже багато критики з боку науковців та вчителів-практиків. Мова йде про зменшення кількості годин, передбачених для навчання у вигляді уроків. Як відомо саме урок є однією з основних форм організації навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Саме за допомогою уроку вдається більш менш налагоджувати дисципліну й вибудовувати певну систему перебування учнів у школі протягом навчального дня. Між тим, саме урок, на нашу думку, при всіх його можливостях й перевагах (шануємо великого дидакта Я. Коменського), враховуючи кількісну складову навчального процесу – шість-сім уроків на день для підлітка (врахуємо при цьому ще психологічні особливості дітей даного віку) може наносити школяреві значно більше шкоди, а ніж принести користі. При цьому, уроки є типовими за структурою й це також пригнічує вразливу психічну сферу дитини. Сім раз по сорок п'ять хвили нерухомого сидіння з невеликими перервами між ними (доречи, на яких вчителями також засуджується жваве пересування по коридорах школи) не може не позначитись на дитині негативно (її фізичному, психічному й соціальному здоров'ї) тоді коли вона повинна не тільки підчинятись системі (заручником якої вона є), але й рухатись, спілкуватись з товаришами тощо. Не дивно, що школяр, який йде до дому після школи з важким ранцем на плечах виглядає неначебто побував на жорсткій екзикуції.

Таким чином, на наше глибоке переконання, протягом навчального дня в учнів основної школи бажано скоротити кількісну характеристику навчального процесу саме у вигляді уроків. В даному випадку ми спираємось на досвід побудови, організації та інтенсифікації навчально-виховного процесу в педагогічному ВНЗ запропонований творчою групою Славянського пединституту (під керівництвом Б. Коротяєва) [2, с. 164 – 168]. Не зважаючи на те, що педагогічна система підготовки студентів у ВНЗ суттєво відрізняється від навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, в цьому випадку, переконанні, запропонований автором підхід, в разі певної його адаптації, може бути цілком виправданий й відповідно організації навчально-виховного процесу у сучасній школі.

В даному випадку, на наш погляд, протягом дня має бути не більше трьох уроків. При цьому, окрім уроків певну частину часу (дві академічних години) протягом навчального дня в школі учні мають здійснювати самостійну роботу під керівництвом викладача, яка зрозуміло хоча й за часом може не відрізнятись від уроку (наприклад, 45 хв.) за змістом та структурою має бути кардинально відмінною й побудована таим чином, щоб діяльності вчителя і учнів не нагадувала урок. Отже, враховуючи вищезазначене, бажано, щоб самостійна робота чередувалась

з уроками, що дозволить певним чином розвантажити розумову напругу учнів, оскільки самостійна робота виконується у довільному режимі з тією розумовою швидкістю, яка в даному випадку для кожного окремого школяра буде оптимальною. Таким чином, кожен школяр може сам регулювати психічне навантаження (навантаження на підкоркові частини головного мозку) протягом навчального дня, тижня і т.д.

З вищезазначеного випливає, що в нашому розумінні домашні завдання як обов'язкові, мають бути прибрані з дитячого життя. У вільний від школи час дитина повинна саморозвиватись, але не примусово продовжуючи навантажувати підкоркові частини головного мозку. Саморозвиток та самовиховання має здійснюватись на основі зрозумілого учням в стінах школи. Інтелектуальна ж діяльність учнів поза межами школи може відбуватись кожним окремим школярем в тому об'ємі, на скільки він відчуває голод в знаннях, наявність якого в тому числі залежить від того, на скільки зацікавав його вчитель до пізнання нового, чи розширення тематики щойно вивченого. Головне створити такі умови в загальноосвітніх навчальних закладах, щоб учень відчував, що навчатися йому потрібно не для вчителя, не для оцінки, а для життя! А тому учень сам має право визначати, що йому цікаво й на що звернути особливу увагу. Роль вчителя ж в даному контексті полягає в тому, щоб спрямувати цікавість та питливість школяра в правильне русло. Дати зрозуміти, що саме йому (школяреві) буде в пригоді у дорослому житті, до якого врешті решт й мають готуватись учні протягом поступового виходу з дитинства.

Нарешті, закінчуватись перебування учнів у школі протягом навчального дня (одна-дві години) повинно розважально-виховною діяльністю у позакласний час. В даному випадку діяльність учнів не має бути обов'язково пізнавальною, тобто пізнавальною, але в значно меншому ступені, а ніж на уроці чи під час самостійної роботи. Майже вся діяльність учнів у позакласний час має відводитись на розвантаження школярів через цікаві ігри (менше інтелектуальні, більше таких, що виховують, сприяють схильності до роздумів, або взагалі таких, що дозволяють відчувати радість дитячого життя тощо).

Саме спрямованість енергії школярів у вірному напрямку дозволить їм не тільки зберегти власне фізичне та психічне здоров'я, але зміцнити його, при цьому підвищуючи рівень його соціальної та духовної складової.

Превалювання ж у сучасній системі загальної освіти спрямованості на озброєння учнів сукупністю знань порівняно з виховними завданнями іноді нашкодують на думку, що країні потрібні, в першу чергу, спеціалісти, а потім люди. Можливо тому, коли учні в майбутньому досягають певних висот вони перестають чути простих людей, а на власну жорстокість та жорстокість інших людей дивляться, як на предмет виживання у скланому світі сучасного життя.

Таким чином, згідно запропонованого корегування (удосконалення) системи середньої освіти навчальна та позанавчальна діяльність має бути у відсотковому відношенні 70% на навчальну роботу учнів (включаючи

самостійну роботу з допомогою вчителя, тобо 40% на уроки, 30% на самостійну роботу в межах школи) та 30% на позанавчальну діяльність школярів (позкаласна робота, що спрямована на розвантаження учнів та цілеспрямоване виховання особистості). Підсумовуючи вищезазначене зауважимо, що навчальний день для учнів основної школи таким чином має становити не більше трьох уроків та одна-дві академічних години відводяться на самостійну роботу в стінах школи (бібліотеки, інтернет-класи тощо). Дві години на позакласну роботу. При цьому кількість годин, що відводяться протягом одного навчального дня для підлітків та старшокласників може варіюватись за рахунок самостійної роботи та позакласної роботи в залежності від обставин та інтересів учнів.

Таким чином, не зважаючи на те, що школярі більшу частину дня, як і сьогодні, проводитимуть у школі вони зможуть не тільки непримусово отримувати знання, але й всебічно розвиватись без шкоди для власного здоров'я. Перебування ж дітей поза межами школи дозволить учням відвідувати позашкільні заходи (музикальні школи, танці, спортивні секції тощо).

Резюмуючи вищезазначене наголосимо, що в даному випадку не слід боятись того, що при впровадженні такого підходу діти залишаться «неуками». Оскільки, по-перше, таким чином, знання будуть здобуватись учнями цілеспрямовано з урахуванням майбутньої професії й, навпаки, враховуючи підвищену цікавість кожного окремого школяра до їх здобуття (знань), їх якість засвоєння та кількісні характеристики будуть помітно конкурентноздатніші порівняно з примусовим навчанням, по-друге, проведення навчання у запропонованому автором вигляді сприятиме виробленню в учнів бажання вчитись протягом всього життя самостійно, що, у свою чергу, дозволить постійно удосконалюватись особистості в тому числі й у професійному контексті, по-третє, зберегуючи та примножуючи власне здоров'я (маємо на увазі усі його аспекти, особливо соціальний) особистість зможе, не калічучи свою психіку, більш повноцінно працювати, при цьому, що головне, творчо розвиватись й отримувати від цього задоволення та приносити максимальну користь своїй країні.

Перспективи подальшої роботи в зазначеному напрямі полягають у більш детальній розробці окремих аспектів удосконалення системи середньої освіти учнів в контексті формування у них високого рівня соціального здоров'я.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С. У. Проблеми гуманітаризації змісту шкільної освіти / С. У. Гончаренко // Науково-теоретичний та інформаційний журнал академії педагогічних наук України «Педагогіка і психологія». – 1999. – № 4. – С. 17 – 25. **2. Коротяев Б. И.** Избранные педагогические сочинения : В 3 т. – Т. II. – Изд. испр. – Луганск : Альма-матер, 2006. – 576 с.

Бабич В. І. Пошук шляхів удосконалення системи середньої освіти в контексті підвищення рівня соціального здоров'я сучасних підлітків

Стаття присвячена проблемі формування соціального здоров'я сучасних школярів. Основна увага зосереджується на питаннях удосконалення системи середньої освіти. Наголошується, що однією з проблем низького рівня сформованості соціального здоров'я підлітків є недосконала система середньої освіти в цілому та окремі, внутрішні аспекти її функціонування зокрема. Здійснено спробу висвітлення найбільш проблемних аспектів системи середньої освіти, що, безпосередньо, впливають на зниження стану соціального здоров'я сучасних підлітків. Наводяться шляхи нівелювання проблемних частин середньої освіти, а також удосконалення системи освіти в контексті підвищення рівня соціального здоров'я учнів основної школи. У статті пропонується авторське бачення системи оцінювання діяльності учнів, що передбачає часткова відмова від обов'язкового оцінювання репродуктивної діяльності підлітків. Наголошується на необхідності перегляду пропонуємого учням навчального матеріалу у контексті об'єктивного визначення його життєвої необхідності з метою зниження інтелектуального навантаження та урахування стану психічного і фізичного здоров'я сучасних підлітків.

Ключові слова: соціальне здоров'я, школярі, загальноосвітні навчальні заклади, вчителі-практики.

Бабич В. И. Поиск путей усовершенствования системы среднего образования в контексте повышения уровня социального здоровья современных подростков

Статья посвящена проблеме формирования социального здоровья современных школьников. Основное внимание сосредотачивается на вопросах усовершенствования системы среднего образования. Акцентируется внимание на том, что одной из проблем низкого уровня сформированности социального здоровья подростков является несовершенная система среднего образования в целом и отдельные, внутренние аспекты ее функционирования в частности. Совершена попытка освещения наиболее проблемных аспектов системы среднего образования, которые непосредственно влияют на состояние социального здоровья современных подростков. Приводятся пути нивелирования проблемных частей среднего образования, а также усовершенствование системы образования в контексте повышения уровня социального здоровья учащихся основной школы. В статье предлагается авторское видение системы оценивания деятельности учащихся, что предусматривает частичный отказ от обязательного оценивания репродуктивной деятельности подростков.

Ключевые слова: социальное здоровье, школьники, общеобразовательные учебные заведения, учителя-практики.

Babich V. I. Finding ways to improve the system of secondary education in the context of improving social health of modern teenagers

The article is devoted to the formation of the social health of contemporary students. The main attention focuses on the improvement of the system of secondary education. It is noted that one of the problems of low level of development of social health of adolescents is imperfect system of secondary education in General, and a separate, internal aspects of its functioning, in particular. An attempt is made to cover the most problematic aspects of the system of secondary education that directly affect the reduction of state social health of modern teenagers. The ways of leveling the problematic parts of secondary education and the improvement of the education system in the context of improving social health of middle school students. The article offers the author's vision of the assessment system and student activities, which implies a partial waiver of the mandatory assessment of the reproductive activity of adolescents. The necessity of revision of the proposed student teaching material in the context of the objective of determining its vital necessity to reduce the intellectual load and state of mental and physical health of modern teenagers. The proposed implementation profile of education students from the sixth and seventh classes in order to focus students on the subjects to which they have the ability and desire to study them, as well as refusal of compulsory education after the seventh grade from the study of such disciplines as mathematics, physics, chemistry. Notes on the need for redistribution of time between training and extracurricular activity of adolescents during the school day, week, etc.

Key words: social health, schoolchildren, secondary schools, practicing teacher.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2014 р.

Прийнято до друку 30.01.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 373.24:614.8.01

О. М. Василенко

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА У ДНЗ
З ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Кардинальні зміни, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності суспільства, вимагають нових підходів щодо виховання та соціалізації підростаючого покоління. Особливого значення набуває формування соціально активної, соціально компетентної особистості, здатної до позитивної самореалізації в умовах підвищення соціальних ризиків та